

PROJEKTSZEMLE

SZABÓ GÁBOR

Támogatás a nyelvi tantervek, tesztek és vizsgák KER-hez történő szintillesztéséhez: a RELANG projekt

A RELANG projekt kontextusa

Európában a nyelvtudás, illetve az idegen nyelvek oktatása napjainkban kiemelt prioritásnak számít. Az Európai Unió, illetve az ennél lényegesen több tagországgal rendelkező Európa Tanács számos olyan nyelvi-nyelvpolitikai döntést, illetve ajánlást fogalmazott meg az elmúlt évek során, amelyek az európai országok polgárai idegen nyelvi kompetenciáinak fejlesztését voltak hivatottak előmozdítani. Ennek a folyamatnak kiemelkedő szereplője a Grazban működő Modern Nyelvek Európai Központja (*European Centre for Modern Languages – ECML*), melynek kifejezett célja a minőségi nyelvtanítás támogatása egész Európában, s amelynek működési feltételeit az Európa Tanács biztosítja. Az ECML stratégiai céljai között négy kiemelt terület szerepel: a nyelvtanulás és nyelvtanítás gyakorlata, a terület aktív szereplői közötti párbeszéd elősegítése, a szakmai tréningek hatását megsokszorozni hivatott multiplikátorok képzése, valamint a programokhoz kapcsolódó hálózatok és kutatási projektek támogatása. A stratégiai célok megvalósítását négyéves időszakokra meghirdetett programok segítik, amelyek számos, a stratégiai célokhoz kapcsolódó területen kínálnak képzési lehetőségeket az ECML-tagországok képviselői számára. A jelenleg aktív, 2020–2023-as program kilenc területre koncentrál:

- a migráns tanulók otthoni nyelvi kompetenciáinak értékelést segítő eszköztár kifejlesztése,
- a tartalomalapú nyelvtanítás (CLIL) elősegítése az angoltól eltérő nyelvek esetében,
- a Közös Európai Referenciakeret (KER) nemrégiben megjelent Kísérőkötetének alkalmazását segítő eszköztár kifejlesztése,
- a pluralisztikus megközelítéshez szükséges tanári kompetenciák fejlesztése tanárok és tanárképzésben részt vevők számára,
- a transzverzális kompetenciák fejlesztése a nyelvtanításban,
- a digitális állampolgárság elősegítése a nyelvtanítás által,
- a nyelvtanítás fejlesztése a határokon átívelő szakképzések kontextusában,
- a gyermekek nyelvtanulásának elősegítése, illetve

- a nyelvi közvetítés alkalmazásának elősegítése a nyelvtanítás, nyelvtanulás és értékelés kapcsán.

A négyéves programokban szereplő projektek az ECML-tagországok képviselői számára vehetők igénybe, és olyan workshopokat tartalmaznak, amelyekre az ECML grazi központjában kerül sor. Az ECML azonban mindemellett olyan tréning és konzultációs projekteket is működtet, amelyek a részt vevő országokban, a helyi igényeket specifikusabb formában megcélzó workshopok keretében valósulnak meg. Jelenleg tizenkét ilyen tréning és konzultációs projekt működik, melyek a következő témákra koncentrálnak:

- az iskoláztatás nyelve és a tantárgyak viszonya
- tanári kompetenciák a nyelvtanításban
- a nyelvek és kultúrák pluralisztikus megközelítése
- támogatás az iskoláztatás nyelve(i) számára
- a modern nyelvek virágzását segítő tanulási környezet kialakítása
- a nyelvtanulás és nyelvtanítás számítógépes támogatása
- a nyelvtanulás és nyelvtanítás támogatása akciókutatási közösségek segítségével
- a minőségi cigány nyelvű oktatás támogatása Európában
- a felnőtt migránsok munkavégzéshez szükséges nyelvtanulásának támogatása
- CLIL és többnyelvű írástudás
- a soknyelvű osztálytermi munka támogatása
- nyelvi tantervek, tesztek és vizsgák KER-hez történő szintillesztése

A fenti felsorolás két utolsó eleme annyiban különleges státuszú, hogy az e két területen működő két projekt az ECML és az Európai Unió közös finanszírozásával valósul meg. Ennek jelentősége pedig abban áll, hogy ezáltal a két projekt nem csupán az ECML-tagállamok, de az Európai Unió és az Európa Tanács tagállamai előtt is nyitva áll. Az továbbiakban e két projekt egyikét, a nyelvi tantervek, tesztek és vizsgák KER-hez történő szintillesztésére koncentráló RELANG projektet mutatjuk be.

A RELANG projekt háttere

A KER megjelenését követően egyre növekvő igény alakult ki azzal kapcsolatban, hogy a KER által definiált nyelvtudásszintek és a létező nyelvi tesztek, illetve vizsgák szintjei között valamiféle kapcsolatot lehessen teremteni, illetve hogy az újonnan kifejlesztett tesztek és vizsgák szintje a KER szintjeinek tükrében kerüljön kifejezésre. Ennek a folyamatnak volt igen fontos állomása az Európa Tanács által megvalósított „Manuál projekt”, melynek során többek között létrejött az idegen nyelvi teszteknek és vizsgáknak a KER szintjeihez történő illesztését segítő Szintillesztési Kézikönyv. Ennek a kézikönyvnek a gyakorlati alkalmazását volt hivatva támogatni az ECML által 2008-ban elindított RelEx projekt, amely számos workshop keretében a KER-hez illesztendő tesztek létrehozásához, illetve a már létező tesztek validálásához igyekezett támogatást nyújtani a projektben részt vevő országok szakembereinek. A projekt további eredményeként jelent meg 2011-ben az ECML gondozásában a Szintillesztési Kézikönyv szerkesztett változata, amely elsősorban a téma iránt érdeklődő, de pszichometriai ismeretekkel nem rendelkező szakembereknek ad hasznos útmutatást

a szintillesztés folyamatával kapcsolatban. A kötet angol és francia nyelven ingyenesen elérhető az ECML honlapján (<https://www.ecml.at/Resources/ECMLresources/tabid/277/ID/31/language/en-GB/Default.aspx>). A projekt során számos alkalommal felmerült az az igény, hogy a részt vevő országok specifikus problémáit a résztvevők az érintett országokban vitassák meg, növelve ezzel a workshopok hatékonyságát. Ez a modell vezetett aztán az új projekt, a RELANG elindításához, amelynek finanszírozásába, felismerve a hatékonyságban rejlő szakmai hatás potenciálját, az Európai Unió is bekapcsolódott.

A RELANG projekt

A projekt, 2013-ban történt elindulása óta egyre bővülő keretek között igyekszik segíteni a szintillesztési munkálatokat. Kezdetben a fókusz a tesztek és vizsgák szintillesztésén volt, mostanra azonban a RELANG immár támogatást kínál tantervek, tesztek, vizsgák szintillesztéséhez nem csupán idegen nyelvi, de második nyelvi kontextusokban is. Emellett a KER nemrégiben megjelent kísérőkötetének tükrében a projekt segítséget kínál a közvetítési, illetve plurilingvális és plurikulturális készségek osztálytermi mérése lehetőségeinek vizsgálatához is. A RELANG projekt legutóbbi, 2019–2020-as kiírásában a következő modulok szerepeltek:

- A közvetítési és plurilingvális/plurikulturális készségek osztálytermi mérési lehetőségeinek feltérképezése
- A KER és az új kísérőkötet alkalmazása második nyelvi kompetenciát mérő tesztek fejlesztése során
- Érvényes nyelvtudásmérő tesztek és vizsgák fejlesztése a KER és kísérőkötet alapján
- Létező nyelvtudásmérő tesztek és vizsgák összekapcsolása a KER-rel és kísérőkötetével
- Idegen nyelvi/második nyelvi tantervek összekapcsolása a KER-rel és kísérőkötetével

A projekt keretében felajánlott workshopok célközönsége elsősorban a tantervfejlesztők, a tanárképzésben részt vevő szakemberek, nyelvtudásmérési szakértők, feladatírók, tanfelügyelők, illetve oktatáspolitikai döntéshozók csoportja. A tényleges résztvevők szakmai háttere természetesen minden esetben az adott workshop fókuszának megfelelően alakul, de elvárás, hogy valamennyi résztvevőnek olyan pozícióban kell lennie, hogy hozzájárulhasson a workshop tapasztalatainak szélesebb körben történő megismertetéséhez, azaz multiplikátorként is funkcionálhasson.

A projekt működése során három alapidokumentumra támaszkodik. Elsődlegesen természetesen magára a KER-re (illetve újabban immár az azt kiegészítő kísérőkötetre is), másodsor a korábban, a RelEx projektben kifejlesztett és annak kapcsán már említett, Szintillesztési Kézikönyv szerkesztett változatára (*Relating language examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment [CEFR] Highlights from the Manual*), valamint az Európa Tanács felkérésére az ALTE által összeállított Nyelvtudásmérő teszt- és vizsgafejlesztési kézikönyvre (*Manual for Language Test Development and Examining*). Mindhárom dokumentum ingyenesen letölthető a projekt honlapjáról (<https://relang.ecml.at/Resources/>

tabid/4110/language/en-GB/Default.aspx). Emellett a projekt működése során kifejezésre került egy gyakran ismételt kérdéseket tartalmazó összeállítás, amely ugyan csak ingyenesen hozzáférhető, és akár önálló dokumentumként is letölthető a projekt honlapjáról (<https://relang.ecml.at/FAQ/tabid/4112/language/en-GB/Default.aspx>).

A workshopok nyelve minden esetben angol vagy francia, a workshopot kérelmező ország igényeinek megfelelően. Egy-egy workshop általában három napot vesz igénybe, de kivételes esetekben ennél rövidebb vagy hosszabb workshopokra is sor kerülhet. A projekt fennállása során eddig a következő országokban került sor egy vagy több workshop megtartására: Albánia, Belgium, Ciprus, Csehország, Dánia, Észtország, Görögország, Horvátország, Izland, Írország, Lettország, Litvánia, Macedónia, Magyarország, Málta, Montenegró, Norvégia, Olaszország, Örményország, Portugália, Románia, Spanyolország, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, és vélhetően még az idei évben sor kerül egy-egy workshopra Ausztriában, Finnországban és Svédországban is. Mint látható, a projekt működése igen nagyszámú európai országra és régióra kiterjedt, s ennek jótékony hatása olyan eseményekben is megnyilvánult, mint pl. a projekt kapcsán kezdeményezett tantervi reformok, tesztfejlesztési folyamatok és vizsgareformok megvalósulása, vagy az a nemzetközi konferencia, amelyre 2017 márciusában került sor Litvániában. A konferencia témája a balti országok, valamint Lengyelország nyelvtudásmérési gyakorlatának összevetése volt a projekt fókuszpontjainak tükrében, s ezáltal kitűnő példát adott a projekt által generált regionális együttműködés kialakítására.

A projekt nemzetközi karaktere jól megmutatkozik a projektteam összetételében is, ahol Hollandiát, Franciaországot, Litvániát, Szlovákiát és Magyarországot is képviseli egy-egy szakember. Magyarország szempontjából a projekt különösen is figyelemre méltó két szempontból is. Egyrészt, mivel hazánk jelenleg nem tartozik az ECML tagállamai közé, jelenleg csak az Európai Unió által társfinanszírozott projektekben vehet részt, azokban, így a RELANG projektben is, viszont részt vehet, és lehetősége nyílik az ECML által felkínált szakmai lehetőségek kiaknázására. Másrészt, mint az a fenti listából látható, Magyarország egy alkalommal már részesült is egy RELANG workshopban, amely az idegen nyelvi érettségi témáját járta körül, s amelynek esetleges folytatása bizonyosan hasznos volna mind a konkrét vizsga, mind a hazai nyelvtudásmérési szakma számára. Erre a folytatásra elméletileg adottak a lehetőségek, csupán a magyar fél aktivizálódására volna szükség a projekt vélhetően elkövetkező jövő évi fordulójában.

Végezetül hadd essen még szó arról, hogy a koronavírus-járvány természetesen a RELANG workshopok egy részét is érintette az idei évben, ez azonban nem jelentette a workshopok törlését. Ezek az alkalmak átütemezésre kerültek későbbi időpontokra, a RELANG team pedig megkezdte annak előkészítését is, hogy adott esetben a projekt online workshopok formájában is funkcionálni tudjon. Bár mindannyian bízunk abban, hogy a járványhelyzet javulásával erre nem kerül sor, a projekt ebben is megmutatkozó flexibilitása így is figyelmet érdemel.

További információ az ECML-ről a www.ecml.at honlapon, míg a RELANG projektről a relang.ecml.at honlapon érhető el.